

РОЛЬ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ В РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

¹Вінницький національний технічний університет

Анотація.

У поданих тезах досліджено основні цілі та способи реалізації Болонського процесу. Розглянуто їх актуальність у сучасному освітньому процесі та обґрунтовано необхідність їх застосування в українських навчальних закладах.

Ключові слова: Болонський процес, освітній процес, освіта, українська школа.

Abstract.

The article presents the basic purposes and ways of realization of Bologna process are investigated. The relevance of these ideas as described in contemporary educational processes and the importance of using these methods in Ukrainian educational facilities was justified.

Keywords: The Bologna Process, educational process, education, Ukrainian School.

Вступ

Розвиток вищої освіти в Україні потребує суттєвого реформування. Важливу роль в цьому можуть відіграти ідеї та принципи Болонського процесу.

Болонський процес було створено для державних установ, університетів і громадських організацій, пов'язаних із вищою освітою. Цей процес спрямовується на модернізацію системи вищої освіти в європейських країнах для підвищення рівня освіти, науки, збільшення можливостей та професійних знань випускників вищих навчальних закладів задля їх працевлаштування та підвищення популярності та якості вищих шкіл Європи.

Метою статті є дослідження впливу Болонського процесу на модернізацію вищої освіти в Україні.

Основна частина

Назва Болонського процесу походить від італійського міста Болонья, яке створило ініціативу. Болонський процес – це процес оновлення національної системи вищої освіти європейських країн, модернізація навчальних планів та реформація структури європейських вищих навчальних закладів. Метою Болонського процесу є створення європейського освітнього та наукового простору для поліпшення працевлаштування випускників університетів, збільшення мобільності громадян на європейському ринку праці та підвищення конкурентоспроможності європейської вищої освіти [1].

Основні цілі Болонського процесу досягаються вирішенням таких завдань [2]:

– *Прийняття системи освіти, яка початково базується на двох циклах (рівнях) навчання: бакалавр та магістр.*

– *Заснування Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС).* Рекомендується запровадити систему для обліку трудомісткості навчання, яке вимірюється в кредитах. Пропонується спиратись на ЄКТС, зробивши її сукупною системою, яка може працювати в рамках концепції "навчання впродовж життя".

– *Контроль якості освіти.* Передбачається сертифікаційне агентство, незалежне від національних урядів та міжнародних організацій. Оцінка не повинна базуватися на тривалості та змісті навчання, а повинна базуватися на знаннях, уміннях та навичках, набутих випускниками. Одночасно будуть сформульовані стандарти транснаціональної освіти.

– *Розширення мобільності.* Очікується, що мобільність студентів буде значно розвиватися. Крім того, також було поставлено питання про розширення мобільності педагогічного та іншого персоналу для збагачення європейського досвіду один одного. Також передбачається зміна

національного законодавства у сфері іноземної зайнятості.

– *Забезпечення працевлаштування випускників.* Одним з найважливіших положень Болонського процесу є його спрямованість на кінцевий результат: знання та навички випускників повинні застосовуватися і практично використовуватися на користь Європи. Європейський ринок праці повинен вимагати всіх академічних ступенів та інших кваліфікацій, а професійне визнання кваліфікацій має бути спрощеним.

– *Забезпечення привабливості європейської системи освіти.* Одним з головних завдань Болонського процесу є залучення до Європи більше студентів з інших частин світу.

Прагнення інтегруватися до Європи сильно вплинуло на всі сфери життя в Україні, включаючи вищу освіту [3]. Україна чітко окреслює керівні принципи для вступу в європейські галузі освіти та науки та модернізує систему освіти відповідно до вимог Болонської угоди [4].

Для ефективної реформи освіти важливо чітко усвідомити, що Болонський процес не передбачає єдності змісту освіти та єдності національних особливостей системи освіти.

Прагнення до європейської інтеграції має великий вплив на всі сфери життя в Україні, і вища освіта не є винятком. Україна чітко окреслила критерії вступу до європейської галузі освіти та науки та активно сприяє модернізації системи освіти відповідно до вимог Болонської угоди. Це допоможе збільшити європейську культурну ідентичність України та підвищенню знань, освіти та науково-технічного середовища Європи.

З огляду на це, одним із найактуальніших завдань сучасної української освіти є оновлення освітнього змісту, пошук та застосування ефективних методів навчання для забезпечення якісних знань студентів. Завдяки політиці українського уряду на початку XXI століття. Приєднання до Болонського процесу визначає кроки України щодо європейської інтеграції у сфері вищої освіти.

Україна підписала "Болонську декларацію", метою якої є проведення структурних реформ національної системи вищої освіти та створення єдиного європейського освітньо-наукового простору, що є одним із напрямків інтеграції України до Європи. Ми маємо можливість користуватися рівним статусом у європейській освітній галузі, що визначає розвиток всієї нашої країни. Метою української вищої освіти, яка бере участь у болонських перетвореннях, спрямовані на перспективи розвитку та набуття нових європейських характеристик.

З іншого боку, Болонський процес є одним із найбільш суперечливих напрямків європейської інтеграції України. Ця суперечність полягає в тому, що реформа освіти часто проводиться пришвидшено, а не поступово, за звичайних обставин, подекуди без врахування доцільності саме таких методів інтеграції

Все це вимагає від вищих навчальних закладів вирішення багатьох важливих завдань, включаючи модернізацію національної системи контролю якості підготовки кадрів та створення внутрішньої системи управління якістю університету. Розробити нові формати документів; забезпечити освіту та методичну підтримку підготовки висококваліфікованих експертів; модернізувати схему фінансування; залучити студентів до процесу управління навчальним процесом ЗВО; розвиток академічної мобільності [5]

Водночас слід мати на увазі, що ці зміни не повинні призводити до втрати найкращих традицій та заперечення національних особливостей якості освіти. Орієнтація на Болонський процес не повинна призвести до необґрунтованих корегувань тих традицій національної освіти, які є національним надбанням української вищої школи, включаючи широкі та базові знання студентів, які формують знання з соціальних наук, що формує світогляд молоді та майбутніх фахівців. На наше переконання, та як показала практика, жодна високорозвинена європейська країна не має наміру створювати власну національну систему вищої освіти в контексті Болонської декларації. Насправді Болонська декларація цього і не вимагає. Їй потрібні інші речі, прозорість та різноманітність системи освіти та модернізація в контексті взаємної відповідності для забезпечення академічної мобільності та більш високої якості шляхом інтеграції науки та освіти та плідної співпраці [6].

Важливо також усвідомити, що на основі підготовки майбутніх фахівців відбудеться вирішення низки завдань, пов'язаних із вступом України до Болонського процесу в європейські галузі освіти та науки, є рішенням для інноваційного, науково-технічного розвитку України. Перш за все, це нова філософія освітньої діяльності, нові принципи організації навчального процесу та новий тип відносин викладач – студент, тобто нові технології здобуття знань та підвищення прозорості навчального процесу.

Для модернізації всієї системи вищої освіти потрібно сформулювати довгострокову стратегію,

яка вимагає прийняття високоякісних інноваційних заходів з урахуванням потреб та вимог інформаційного суспільства. З огляду на це, у навчальному процесі українських вищих навчальних закладів важливим моментом є впровадження інноваційних освітніх технологій, вирішення цієї проблеми спрямоване на [7]:

- перехід від педагогічного традиціоналізму до нових форм викладання та методів навчання, зосередження уваги на формуванні інноваційної особистості, яка може поєднувати теоретичні проблеми, різні версії наукових досягнень із вирішенням проблем на практиці;
- покращення творчої активності студентів під час аудиторних занять шляхом інтеграції в процес навчання ділових і рольових ігор, ігрового проектування, „кейс-методів”, брифінг-семінарів, відео тренінгів тощо;
- підвищення мотивації студентів у самостійній роботі для поглиблення знань і здобутих вмінь та навичок;
- забезпечення комп'ютеризації навчання та створення комп'ютерних систем для його підтримки;
- інтенсифікацію навчального процесу з метою скорочення аудиторних занять з участю викладача при наданні повного обсягу знань і підвищенні якості навчального процесу;
- розробку інтерактивних комплексів навчально-методичного забезпечення дисципліни тощо.

Після приєднання України до європейської системи освіти розробка та застосування інноваційних технологій навчання та діагностика якості знань у навчальних закладах повинні бути систематичними, що може забезпечити взаємозв'язок між усіма елементами навчального процесу та покращити його керованість та підготовку.

Звичайно, раціонально організувавши впровадження нових та інноваційних технологій навчання, можна очікувати значних позитивних результатів, а саме [8]:

- посилення навичок самостійної роботи;
- посилення планування свого часу;
- підвищення інтересу та поглиблення знань по напрямках, які найбільше цікавлять студентів;
- можливість систематичного контролю якості знань студентів.

Слід пам'ятати, що входження в єдиний європейський освітній простір – це не загальний стандарт якості, не уніфікований зміст освіти, а інтеграція принципів і методів та схожість структури, конфігурації та методів системи освіти різних країн.

Важливим є те, що євроінтеграційний процес України на всіх етапах не повинен нівелювати національні особливості освітніх систем різних країн Європи, які мають право і повинні поширювати власні культурні й науково-технічні здобутки в Європейському Союзі. Відтак, інтеграція української освіти до європейського освітнього простору має передбачати збереження національно-культурної самобутності української нації, її співжиття з іншими народами й національностями, діалог культур та їх взаємозбагачення. Збереження історично зумовленої самобутності української нації, її нерозчинення у світі глобальної культури й півіснування з різними культурами – одне з найважливіших завдань сучасної освітньої політики України.

Висновки

Оскільки досить велика кількість країн не в стані забезпечувати високий рівень освіти для студентів, а студенти бувають здібні та розумні, Болонська система поставила собі за задачу зробити європейське навчання привабливим для студентів інших країн світу. Це допомагає студентам отримувати освіту високого рівня та можливість претендувати на високу заробітну платню, а Європейським країнами покращувати внутрішню економіку, оскільки люди повинні залишатися працювати в країні.

Створення Болонського процесу було актуальним для Європи і залишається актуальним для України і сьогодні, адже потрібно покращувати освіту України, орієнтуватись на можливості для випускників вищих навчальних закладів.

Реформування національної системи вищої освіти України сприятиме її наближенню до стандартів Європи. Якість процесів оновлення, які відбуваються в сучасних українських ЗВО, дають підстави для впевненості у можливості подальшого примноження інтелектуального багатства нації і забезпечення успішності соціально-економічного розвитку української держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Болонський процес – 2009 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://vnz.org.ua/bolonskyj-protses>.
2. Журавський В. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти / В. Журавський, М. Згуровський // К.: Політехніка – 2003. – №1. – С. 3.
3. Болонський процес в Україні – 2010 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://kb.nuos.edu.ua/bologna-process.html>.
4. Що таке Болонський процес – Osvita.ua – 2009 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://osvita.ua/vnz/high_school/4903/
5. Голубенко О. До проблеми оновлення стандартів вищої освіти в контексті болонських реформ / Голубенко О. // Вища школа. – 2006. – № 5 – 6. – С. 10 – 18.
6. Загородній А. Європейська система забезпечення якості вищої освіти / Загородній А. // Вища школа. – 2006. – № 4. – С. 15 – 22.
7. Ципко В.В. Вища освіта України у процесі інтеграції до європейської освітньої системи – 2009 р. / Ципко В. В. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Pedagogica/53660.doc.htm
8. Болонський процес: проблеми інтеграції української освіти до європейського освітнього простору – Osvita.ua – 2010 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://osvita.ua/vnz/high_school/5118/

Щи́ров Олександр Сергі́йович – студент групи ICT-20м, факультет комп'ютерних систем та автоматики, кафедра автоматизації та інтелектуальних інформаційних технологій, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

При́шак Микола Дем'я́нович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри культурології, соціології, педагогіки та психології, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Oleksandr S. Shchyrov – student of group ICT-20m, Department of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Mykola D. Pryshak - Ph.D., Docent, Docent of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.